

”Man förtjänar pengar och då är det en helt annan femma”

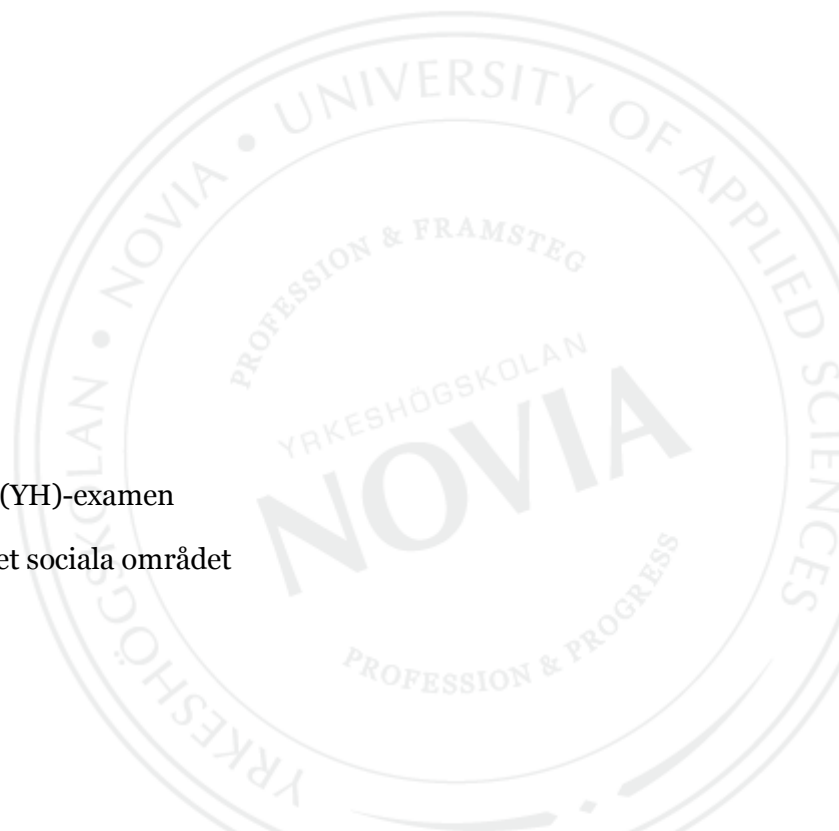
En undersökning om metoden Arbeta med stöds inverkan på funktionshindrades inkludering i samhället

Sara Eriksson

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildningsprogrammet för det sociala området

Vasa 2011



EXAMENSARBETE

Författare: Sara Eriksson
Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Vasa
Inriktningsalternativ/Fördjupning: Socialpedagogiskt arbete/Handikappomsorg
Handledare: Viveca Ågren-Rintala och Ralf Lillbacka

Titel: "Man förtjänar pengar och då är det en helt annan femma"

– En undersökning om metoden Arbete med stöd's inverkan på funktionshindrades inkludering i samhället

Datum 1.11.2011 Sidantal 48 Bilagor 3

Sammanfattning

Syftet med detta lärdomsprov var att beskriva funktionshindrades individuella upplevelse av att ha ett arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd och om detta har inverkat positivt på deras inkludering i samhället samt hur de ser på framtiden.

I den teoretiska delen behandlas begreppen funktionshinder, funktionsnedsättning och handikapp samt inkludering, integrering och jämlikhet. Även Normaliseringsprincipen tas upp. Vidare redogörs för arbetets betydelse och metoden Arbete med stöd.

Undersökningen har utförts genom kvalitativa intervjuer med funktionshindrade som arbetar på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd. I undersökningen framkom att alla respondenter upplevde arbetet som aktiverande, stimulerande och motiverande samt som en bidragande faktor till en större känsla av delaktighet och inkludering i samhället.

Språk: Svenska Nyckelord: arbete, funktionshinder, inkludering

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt i webbiblioteket Theseus.fi och i yrkeshögskolan Novias bibliotek.

BACHELOR'S THESIS

Author: Sara Eriksson
Degree Programme: Socio-pedagogical work
Specialization: Handicap Welfare
Supervisors: Viveca Ågren-Rintala and Ralf Lillbacka

Title: "You earn money, then it's a completely different story"

- A study of disabled people's experiences of the effect of Supported Employment on their inclusion in society

Date	1.11.2011	Number of pages	48	Appendices	3
------	-----------	-----------------	----	------------	---

Summary

The purpose of this thesis was to study disabled people's individual experiences of the effect of Supported Employment on their inclusion in society. With the help of my study I wanted to find out if working in the open labor market affects disabled people's social inclusion as well as what their thoughts about the future are.

In the theoretical part of the study the terms functional impairment, functional disability and handicap are described, as well as the terms inclusion, integration and equality. Furthermore, the importance of work is outlined and the principles of Normalization and Supported Employment are described.

I have interviewed disabled people working in the open labor market through Supported Employment and interpreted the answers in the empirical part of the thesis. The results showed that all the interviewed experienced work as activating, stimulating and motivating as well as a contributing factor to feeling included in society.

Language: Swedish Key words: work, disability, inclusion

Filed at: The examination work is available at the electronic library Theseus.fi and in the library of Novia.

Innehåll

Sammanfattning

Abstract

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och problemprecisering.....	2
1.2	Centrala begrepp	2
2	Funktionshinder, funktionsnedsättning och handikapp	3
2.1	Världshälsoorganisationens definition	4
2.2	Begrepp i lagstiftningen.....	5
2.3	Samhälleliga attityder och värderingar	6
3	Arbete.....	8
3.1	Arbete och funktionshinder.....	9
3.2	Politiska aspekter och intentioner.....	11
4	Metoden Arbete med stöd	13
4.1	Historisk utveckling.....	14
4.2	Arbetskonsulenten.....	15
4.3	Tillämpning av metoden	16
5	Inkludering, integrering och jämlikhet	17
5.1	Politiskt främjande	18
5.2	Olika typer av integrering	19
5.3	Problematisks konnotationer.....	20
5.4	Individ och omgivning.....	20
5.5	Sociala relationer	21

6	Normaliseringsprincipen	22
6.1	En normal dygnsrytm	23
6.2	En normal veckorytm.....	23
6.3	En normal årsrytm	24
6.4	En normal livscykel.....	24
6.5	En normal självbestämmanderätt	25
6.6	De normala sexuella mönstren i sin kultur.....	25
6.7	De normala ekonomiska mönstren i sitt land.....	26
6.8	De normala miljökraven i sitt samhälle	26
7	Sammanfattning av teorin.....	27
8	Metod och genomförande av undersökningen	28
8.1	Metodval.....	29
8.2	Etiska frågeställningar	29
8.3	Val av respondenter	30
8.4	Undersökningens genomförande	31
8.5	Bearbetning och analys av data.....	31
9	Resultat och tolkning	32
9.1	Bakgrund.....	33
9.2	Vikten av att ha ett arbete	33
9.3	Arbetskamrater och arbetsgemenskap.....	35
9.4	Metoden Arbete med stöd.....	37
9.5	Arbetskonsulentens hjälp och stöd.....	39
9.6	Inkludering i samhället.....	41
9.7	Livet idag och i framtiden	43
10	Kritisk granskning och avslutande diskussion	45

Litteratur

Bilagor

1 Inledning

Arbete är viktigt för de flesta människor för att det ger oss mening i tillvaron. Dessutom ger det förutom förbättrad ekonomi en känsla av att man är behövd och en naturlig del av samhället. Personer med funktionshinder har ofta en vilja att få delta i arbetslivet och få bidra med och utveckla den kapacitet och de resurser som de besitter.

I Finlands lag står det bland annat att handikappade har rätt till lönearbete. Dessutom har Finland undertecknat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning där syftet är att främja, skydda och garantera alla funktionshindrade personers mänskliga rättigheter och grundrättigheter, främja deras likavärde och garantera jämlikt bemötande inom alla livsområden. Handikappolitiken och -lagstiftningen utvecklas hela tiden och man blir bättre på att identifiera och erkänna funktionshindrade människors behov. Samhällets attityder har blivit mer positiva. Målen är ett tillgängligt samhälle där alla har lika möjligheter och att funktionshindrade aktivt skall vara delaktiga i samhället och i arbetslivet.

Arbete med stöd är en metod där man strävar till att sysselsätta personer, i behov av särskilt stöd, genom lönearbete inom den öppna arbetsmarknaden. Man erbjuder ett långvarigt och individuellt stöd till både arbetstagaren och arbetsgivaren genom en arbetskonsulent. Tanken bakom Arbete med stöd är att alla människor kan utföra arbete av något slag med de resurser som de har. Dessutom erbjuder man stöd i den sociala anpassningen. Målen är social integrering och karriär enligt framsteg. Utgångspunkten är den arbetssökandes egen aktivitet, egna önskemål och självbestämmanderätt.

Integrering, inkludering och delaktighet är aktuella teman i samhället idag, inte minst när det kommer till funktionshindrade. Dessutom kommer vi snart att hamna i en situation där arbetskraften inte motsvarar arbetsutbudet och funktionsnedsattas delaktighet i arbetslivet borde aktiveras mer. Att ha ett arbete är ofta det samma som att ha en plats i samhället och att ha en plats i samhället är

ofta det samma som att vara inkluderad i samhället. Funktionshindrade har ofta problem med att få ett arbete och det är viktigt att man erbjuder dem tjänster med handledning och stöd. Jag vill undersöka om personer med funktionshinder själva tycker att det har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället att arbeta på öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd.

1.1 Syfte och problemprecisering

Syftet med detta lärdomsprov är att undersöka om funktionshindrade anser att det har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället att arbeta på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd. Uppföljningen skall främst gälla deras synpunkter på hur de upplever att metoden Arbete med stöd har påverkat deras normalisering, inkludering och delaktighet i samhället samt hur de ser på framtiden.

I arbetet beskrivs arbetskonsulenters arbete genom metoden Arbete med stöd. Jag har valt att göra undersökningen ur funktionshindrade arbetstagares perspektiv även om metoden Arbete med stöd också tillämpas på andra grupper av människor. Jag kommer inte att undersöka vad arbetskonsulenter eller arbetsgivare anser om detta eftersom det är den personliga upplevelsen av inkludering i samhället hos personer med funktionshinder som jag vill granska.

1.2 Centrala begrepp

I detta lärdomsprov kommer begreppet "arbetstagare" att användas för de personer som metoden Arbete med stöd tillämpas på. I verkligheten kallas de ofta för "kund". "Arbetskonsulent" kommer att användas för att beskriva de personer som är specialutbildade i metoden Arbete med stöd. Begreppet "arbetsgivare" kommer att användas för att beskriva arbetsgivare som förser "arbetstagaren" med arbete på den öppna arbetsmarknaden. Begreppet "funktionshindrad" kommer att

användas istället för personer med funktionshinder eller funktionsnedsättning för korthets skull.

2 Funktionshinder, funktionsnedsättning och handikapp

Det finns många olika benämningar på personer med utvecklingsstörning, psykiska och/eller fysiska funktionsnedsättningar. Idag används ofta begrepp som syftar till den funktionsnedsättning som personen har, t.ex. rörelsehinder eller intellektuell funktionsnedsättning. Man använder också begrepp som syftar till det som orsakar funktionsnedsättningen, t.ex. CP-skada eller utvecklingsstörning. I det dagliga arbetet med personer med någon typ av funktionsnedsättning behöver man inte fokusera på vilken benämning man skall använda, de är människor precis som oss andra. I andra sammanhang, t.ex. när det är frågan om vem som har rätt till en viss socialservice, är det däremot av större betydelse att man kategoriserar. (Gotthard, 2007, 11).

Samverkan mellan individen, samhället som man lever i och den kultur som hör till samhället är de faktorer som i hög utsträckning definierar vem som är funktionshindrad. Omgivningens normer bidrar till åsikter om vad som är normalt och vad som är avvikande. Kulturen kan sägas innefatta dessa normer, samt värderingar och traditioner. Den inverkar på hur individer förstår sin egen och andras situation samt hur man hanterar och upplever den. (Lindqvist & Sauer, 2007, 13-15).

Begreppet "funktionsnedsättning" används ofta för att beskriva en person som har någon form av begränsning i sina förmågor. Begreppet "funktionshinder" kan användas för att beskriva de problem som uppkommer i olika situationer i omgivningen för en person med funktionsnedsättning. Många människor har en eller flera olika typer av funktionsnedsättningar. En funktionsnedsättning kan vara stor eller liten och därmed ha små eller stora konsekvenser för en persons liv. En funktionsnedsättning kan innebära olika funktionshinder beroende på en persons levnadssituation. Den är bestående men kan påverkas genom anpassning, stöd och hjälpmedel. (Gotthard, 2007, 9-10).

Enligt Gotthard (2007, 10) används i dagligt tal ofta begreppet "handikapp" när man syftar på egenskaper hos en person eller en persons svårigheter i en viss situation. Ordet handikapp bör dock inte användas av verksamheter som ger stöd och hjälp till funktionshindrade, men kan användas i sammansatta ord som t.ex. handikapprörelse.

2.1 Världshälsoorganisationens definition

År 1980 antog Världshälsoorganisationen (WHO) en internationell klassificering av begreppen "skada", "funktionsnedsättning" och "handikapp" genom publikationen *"International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps. A manual of classification relating to the consequences of disease"* (ICIDH). Detta var ett resultat av omfattande diskussioner som forskare från olika länder och olika kunskapsområden fört, på uppmaning av WHO. (Tideman, 2000, 71).

Definitionerna i original (ICIDH 1980) lyder:

"In the context of health experience, an impairment is any loss or abnormality of psychological, physiological or anatomical structure or function (organ level)."

"In the context of health experience, a disability is any restriction or lack (resulting from an impairment) of ability to perform an activity in the manner or within the range considered normal for a human being (person level)."

"In the context of health experience, a handicap is a disadvantage for a given individual, resulting from an impairment or disability, that limits or prevents the fulfillment of a role that is normal (depending on age, sex and social and cultural factors) for that individual (surroundings)."

"Skada" har enligt WHO:s definition att göra med människans kroppsfunktioner. Det gäller det anatomiska, fysiologiska eller psykologiska. Exempel på detta kan vara ryggmärgsbråck eller hjärnskador. "Funktionsnedsättning" avser den

begränsning som skadan för med sig. Ryggmärgsbråcket kanske gör att personen har svårt att röra sig och innebär därmed att personen har en funktionsnedsättning. "Handikapp" är kopplat till miljön. En person med funktionsnedsättning kan vara handikappad i vissa miljöer men inte i andra. Faktorer i omgivningen ger upphov till handikappet, t.ex. avsaknad av tekniska hjälpmedel för att personen ska kunna röra sig, inte individens egenskaper. Enligt WHO vill det sägas att en skada leder till en funktionsnedsättning som i sin tur leder till ett handikapp. (Tideman, 2000, 73-75).

2.2 Begrepp i lagstiftningen

I Lagen om stöd och service på grund av handikapp (1987/380) använder man sig av begreppet "handikapp" som man definierar på detta sätt:

"Med handikappad avses i denna lag den som på grund av skada eller sjukdom under långa tider har särskilda svårigheter att klara av de funktioner som hör till normal livsföring." (§2).

"Syftet med denna lag är att främja de handikappades förutsättningar att leva och vara verksamma som jämbördiga medlemmar av samhället samt att förebygga och undanröja olägenheter och hinder som handikappet medför." (§1).

I Lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (1977/519) står det att:

"I denna lag stadgas om specialomsorger om person som på grund av medfödd eller i utvecklingsåldern erhållen sjukdom, defekt eller skada hämmats eller störts i sin utveckling eller sina psykiska funktioner och som icke med stöd av annan lag kan erhålla de tjänster han behöver." (§1, mom.1).

"Syftet med specialomsorgerna är att hjälpa en person som avses i 1 mom. att reda sig i det dagliga livet, självständigt förtjäna sitt uppehälle och anpassa sig i samhället samt att tillförsäkra honom den vård och omsorg av annat slag som han behöver." (§1, mom.2).

2.3 Samhälleliga attityder och värderingar

De värderingar som vi har utgör den attityd som vi visar när vi möter andra människor. Det innefattar våra åsikter om vad vi tycker är rätt och fel eller gott och ont, men det innefattar också hurudan människosyn vi har och hur vi uppfattar människors värde och vad ett bra liv är. Attityden kan man förklara som det sätt som vi reagerar på inför olika saker. Det kan vara människor, företeelser eller situationer. Attityder har sin grund i de värderingar som vi har med oss från barndomen och som vi har fått under livets gång. Dessa attityder påverkar också den bild som man får av sig själv och vad man är kapabel till. Attityder visas ofta genom kroppsspråk, miner och rösten, och ofta är detta omedvetet. (Söderman & Nordlund, 2005, 16-18).

Samhällets ekonomi är enligt Söderman och Nordlund (2005, 126-127) en bidragande faktor till hur vi ser på människor i behov av stöd. Goda tider gör att vi blir mer generösa och får en optimistisk syn på människor och vilka möjligheter de har. Dåliga tider gör att vi blir snåla och inte vill dela med oss och då råder en pessimistisk människosyn i samhället. Under 1800-talets industrialisering hade personer med funktionshinder det svårt till en början. Allt större krav ställdes; man skulle klara av att passa tider, sköta maskiner o.s.v. och de funktionshindrade som hade klarat av enkla sysslor på gården hängde inte med i städernas arbetstempo, men eftersom ekonomin var i tillväxt och man hade tro på framtiden fanns det en optimistisk människosyn. Man menade att uppfostran och undervisning skulle kunna anpassa de funktionshindrade till att klara sig själva i samhället.

De anstalter som man byggde för utvecklingsstörda på 1800- och 1900-talet hade starka budskap om kärlek och barmhärtighet, och de låg avsidet för att skydda klienterna från andra människors negativa påverkan och hjärtlöshet. Inte tvärtom. Efter tiden på anstalten var det meningen att klienterna skulle fortsätta i ett arbetshem och där få praktisk utbildning i enklare hantverk. Man trodde att det skulle ta fem år för en funktionshindrad att läras upp till en fullvärdig samhällsmedborgare. Insikten om att de funktionshindrade inte kunde läras upp till fullvärdiga samhällsmedborgare på fem år, i samband med att samhällsekonomin

blev sämre, bidrog dock till en allt mer pessimistisk syn mot dem. Man började så småningom se dem som en belastning för samhället istället. (Söderman & Nordlund, 2005, 127-128).

Under 1920- och 1930-talet fick det rasbiologiska synsättet fäste i Europa. Man framhävde det biologiska arvets betydelse för en sund folkstam. Nu såg man på personer med utvecklingsstörning som något mellan djur och människa. Detta synsätt fick svåra följder för utvecklingsstörda, bl.a. väcktes frågan om sterilisering av sinnesslöa för första gången. Sinnesslöa ansågs som farliga och moraliskt lågt stående och man ville avskilja dem från den övriga befolkningen. Man låste in dem på anstalter och specialsjukhus med torftig miljö och usla förhållanden. Att skapa en trivsamt miljö sågs som bortkastat, man ansåg inte att sinnesslöa hade samma behov som andra människor. (Söderman & Nordlund, 2005, 128-130).

Efter andra världskriget var samhällsekonomin på väg uppåt igen och man fick åter en positivare människosyn. På 1960-talet fick sådana som bodde på anstalter och ansågs arbetsföra i allt större utsträckning flytta till inackorderingshem. Personal fanns tillgänglig dygnet runt och badrum och kök delades med andra inneboende. Nya vårdhem byggdes och man strävade efter att upprätta en mera hemlik miljö. Personalen var oftast helt utbildad inom området, den typ av utbildning som förekom var medicinsk. Synsättet som man hade nu var att utvecklingsstörning var en sjukdom. Medicinering blev allt vanligare och man såg fortfarande de utvecklingsstörda som objekt. Individuella behov eller egen vilja var inget man ansåg att de hade. (Söderman & Nordlund, 2005, 132-133).

I och med Specialomsorgslagen för utvecklingsstörda (1977/519) som kom år 1977 fick det finländska samhället nya begrepp inom omsorgsvården. Normalisering och integrering var två av dem. Omsorgslagen innebar rättigheter för alla personer med utvecklingsstörning. Barn och ungdomar fick rätt till undervisning och alla fick rätt till daglig verksamhet. Dagcenter och sysselsättningshem byggdes. Egna lägenheter erbjöds. Lagen förändrade inte bara de samhälleliga insatserna för utvecklingsstörda, utan också de samhälleliga attityderna. Man började inse vikten av att normalisera och integrera, och arbetet

blev allt mer individinriktat. Individualisering blev ett nytt begrepp. (Söderman & Nordlund, 2005, 133-134).

Nuförtiden har vi krav på att alla skall behandlas som individer och ha rätt till kontroll över sitt eget liv. Det övergripande målet inom handikappomsorgen är inte längre att normalisera individen, utan att normalisera levnadsvillkoren. Alla skall leva under samma materiella, sociala och ekonomiska villkor. Problemet är att personer med funktionshinder ofta måste anamma personalens syn på vad som är normalt och accepterat. Omsorgen är ett hjälpmedel för den funktionshindrade att klara av att möta de svårigheter som funktionshindret medför, samtidigt som den hela tiden talar om för den funktionshindrade att han eller hon skiljer sig från det normala. (Lindqvist & Sauer, 2007, 24-26).

3 Arbete

Att ha ett arbete är en av de viktigaste aspekterna i människors liv. Samtidigt som det ger tillfredsställelse, är det ofta det huvudsakliga sätt som människor tjänar pengar på för att kunna försörja sig. Arbetet är också en form av social kontakt och det ger oss en plats i samhället samt stärker vår självkänsla och identitet. Oförmåga att arbeta skadar en persons självbild och självvärde. (Høj Anvik, Olsen, Lien, Sollund & Hansen, 2007, 23).

Sjöberg (2002, 15) skriver att ett arbete skapar mening och gör att man utvecklas och lär sig nya saker. Det gör att man räknas och är delaktig i det vuxna livet, vilket ger en mening i tillvaron. Man har ett jobb att åka till på morgonen så som alla andra. Man skiljer mellan arbetstid och fritid och man tjänar ihop sin egen lön. För många är arbetet en av de viktigaste delarna i ens liv.

Brusén och Hydén (2000, 57) menar att arbete är viktigt för vår samhällliga delaktighet och vår livskvalitet. Arbetet ger oss möjlighet att utveckla vår personlighet, skapa sociala relationer och möta vårt mänskliga behov av gemenskap. Enligt Ineland, Molin och Sauer (2009, 120) finns det i vårt samhälle

generella åsikter om att man skall arbeta och göra rätt för sig. Därmed blir arbetet en del av vårt medborgarskap och det påverkar oss både socialt och samhälleligt. Arbetet utgör en viktig del av vår identitet; det vi arbetar med säger något om vilka vi är. Samtidigt ger vårt arbete oss tillgång till sociala nätverk och ger oss en social status.

3.1 Arbete och funktionshinder

Alla har rätt till arbete, det är en grundrättighet. Graden av sysselsättning hos funktionshindrade är mycket lägre än bland jämnåriga utan funktionshinder. För att kunna inleda en arbetskarriär måste man först hitta en arbetsplats och det är här den största svårigheten ligger för funktionshindrade. Att uteslutas från arbetslivet frångår funktionshindrade möjligheten att skaffa en egen inkomst och genom detta kunna påverka sin levnadsstandard. Dessutom utesluts de ur den samhällsmässiga delaktigheten. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010, 95).

Enligt Arbets- och näringsministeriet (2010) präglas arbetsgemenskaperna på alla olika organisationsnivåer allt oftare av mångfald. För att olika typer av människor ska kunna arbeta inom en och samma arbetsgemenskap betyder det att man måste ta hänsyn till mångfalden. Alla arbetstagare ska behandlas lika och ha möjlighet att delta i ett meningsfullt arbete utifrån sin egen förmåga.

Personer med funktionshinder är en heterogen grupp och deras erfarenheter av arbetsliv och samhälle varierar från person till person. Det finns dock en del gemensamma mekanismer som alla individer i samhället möts av, oberoende av om man är funktionshindrad eller inte. Den ökade individualiseringen som vi ser i dagens samhälle innebär att individer i allt större utsträckning förväntas skapa ett eget livsprojekt. Därmed blir var och en också i allt större grad ansvarig för sina val och prestationer i olika sammanhang. Om man inte lyckas t.ex. inom arbetslivet blir det lätt omgjort till ett individuellt problem som knyts till bristande ambition, motivation och förmåga. (Høj Anvik, m.fl., 2007, 22).

Enligt Høj Anvik, m.fl. (2007, 9) bedöms funktionshindrade ofta i jämförelse med andra som ineffektiva och olönsamma. Funktionshindrade löper större risk att bli utstötta från arbetslivet. De har lägre grad av sysselsättning än den övriga befolkningen och möter stora utmaningar när det gäller att komma in på arbetsmarknaden.

Funktionshindrade har samma sociala behov av arbete som icke-funktionshindrade. Arbete är dock inte i första hand en försörjningskälla eftersom de flesta är pensionstagare, vilket skiljer dem från majoriteten av befolkningen i övrigt. De flesta är sysselsatta genom någon form av skyddad sysselsättning t.ex. på så kallade dagcenter. Endast en liten grupp har arbeten på den öppna arbetsmarknaden. (Brusén & Hydén, 2000, 58). Också Ineland, Molin och Sauer (2009, 120-121) skriver att funktionshindrade har en svag tillhörighet till den öppna arbetsmarknaden och att de flesta är sysselsatta inom olika dagliga verksamheter.

Høj Anvik, m.fl. (2007, 23) skriver att inkludering av de svagaste på arbetsmarknaden i stor grad är knutet till idén om självhjälp. Helt eller delvis deltagande i arbetslivet ger möjligheter och mening för var och en om att arbete öppnar upp för självrealisering och inkludering, vilket i sin tur leder till möjligheten att få delta i samhället. Arbetet fungerar som en källa till inkomst, strukturerar människans tillvaro och har en social funktion. Dessutom kan det bidra till att göra funktionshindret irrelevant och bidra till självständighet. I stor utsträckning handlar det också om att skapa en identitet. Många sätter likhetstecken mellan vad du arbetar med och vem du är. Olika yrken har olika status. Att stå utanför arbetslivet leder ofta till att man också hamnar utanför gemenskapen i samhället.

Då en arbetsplats åt en funktionshindrad har hittats ska hans eller hennes individuella behov av anpassning utredas och åtgärdas. Detta bör ske genast när arbetsförhållandet inleds. Ofta handlar det om att säkerställa och förbättra tillgängligheten. Det kan också handla om vissa redskap som den funktionshindrade behöver för att kunna utföra arbetsuppgifterna på bästa möjliga sätt. För många är personlig assistans en nödvändighet. Resan till och från arbetsplatsen ska ske tryggt och smidigt. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010, 97-98).

3.2 Politiska aspekter och intentioner

Processen för funktionshindrades delaktighet i samhället försvåras av att man inte tillhandahåller lämpliga tjänster för att kunna stöda dem att få ett arbete. Strategier för positiv särbehandling måste förberedas och genomföras för att man skall kunna öka funktionshindrades möjligheter att få arbete. Det finns olika strategier för att öka funktionshindrades möjligheter på arbetsmarknaden. De kan vara ideologiska, politiska, juridiska och förvaltningsmässiga. Juridiskt sett är det framför allt fler ändringar och styrkande av lagen som är relevanta åtgärder. (Høj Anvik, Olsen, Lien, Sollund & Hansen, 2007, 9, 23).

Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2010, 95-96) ligger bristerna i de arbetskraftspolitiska åtgärderna för funktionshindrade i att man inte lyckats föra över dem till den öppna arbetsmarknaden. Kapabla och kompetenta funktionshindrade har istället rehabiliterande sysselsättning som ett bestående arbete. I de flesta länder i Europa, däribland Finland, minskar antalet arbetsföra på arbetsmarknaden till följd av den ekonomiska konjunkturutvecklingen och förändringar i befolkningsstrukturen. I framtiden kommer den resurs som funktionshindrade innebär att behövas i arbetslivet.

Avlönat arbete innebär en ekonomisk självständighet och främjar en människas delaktighet i samhället. De hinder som gör att en funktionshindrad inte kan delta i arbetslivet ska undanröjas. Detta kan man göra med en arbetskraftspolitik som verkar målinriktat, strävar efter nya metoder och omfattar många områden. Målsättningen är att sysselsätta funktionshindrade i anställningsförhållande på den öppna arbetsmarknaden. För att göra detta behövs bland annat individuell yrkesvägledning, rådgivning, sysselsättningsstöd och effektivt samarbete mellan arbets- och undervisningsförvaltning. Ju mer mångsidig kunskap och ju fler erfarenheter det finns av funktionshindrade i arbetslivet, desto fler ges chansen att inleda och fortsätta ett arbetsförhållande. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010, 96-97).

Omkring 30 000 personer som får invalidpension p.g.a. funktionshinder eller långtidssjukdom kunde sysselsättas på den öppna arbetsmarknaden om de fick hjälp genom personlig assistans och ekonomiskt stöd. I dagsläget är ca 20 000 av dem placerade i olika enheter för social sysselsättning medan ca 10 000 av dem är i arbetsträning och arbetsverksamhet för utvecklingsstörda som ges av Folkpensionsanstalten. (Vasa stads handikappolitiska program, 2010-2013, 19).

Dessa reserver av arbetskraft skulle kunna tas i bruk, men då krävs ett engagemang av kommunerna, eftersom de är både anordnare och producenter av sysselsättningservice. En arbetsgivare kan få ersättning för arbetsplacering av en person med nedsatt funktionsförmåga. Arbetsgivaren betalas även anordningsstöd för arbetsomständigheter för att anpassa miljön på arbetsplatsen så att den lämpar sig för arbetstagaren. Arbetsgivaren kan också få sysselsättningsstöd om en person med nedsatt funktionsförmåga ges sysselsättning. (Vasa stads handikappolitiska program, 2010-2013, 19)

Handikapp- och arbetskraftspolitikens mål är att integrera funktionshindrade arbetstagare till den öppna arbetsmarknaden. År 2002 fick ca 80 % av alla funktionshindrade sin huvudsakliga utkomst genom pensioner. De flesta funktionshindrade vill arbeta och anser själva att de är arbetsförmögna. De får dock sällan samma ersättning för sitt arbete som icke funktionshindrade. År 2008 fanns det över 90 000 arbetssökande med nedsatt funktionsförmåga i Finland. Omkring 43 000 av dessa sysselsattes inom den offentliga arbetsmarknaden och omkring 19 000 genom stödåtgärder. (Vasa stads handikappolitiska program, 2010-2013, 18-19).

I Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010-2015 som utgetts av Social- och hälsovårdsministeriet (2010, 99-101) står det att åtgärder som ska vidtas inom sysselsättning och arbete för funktionshindrade stöds av Arbets- och näringsministeriet. De kan även stöda funktionshindrades arbetsgivare. Under år 2010-2015 ska man utveckla tjänster och lösningar för rekryteringsskedet och hitta nya arbetsområden för funktionshindrade. Man ska förbättra arbets- och näringsförvaltningens, samt deras samarbetspartners, kunskaper i handikappolitiska frågor genom utbildning, information och påverkan. Staten ska som arbetsgivare

arbete för att förhindra diskriminering av funktionshindrade i samband med val av tjänsteinnehavare, under pågående tjänsteförhållande och vid avslutande av tjänsteförhållande.

Vidare ska Social- och hälsovårdsministeriet utreda metoder för att förbättra sysselsättningen för funktionshindrade och utreda hinder för sysselsättning. De ska också säkerställa funktionshindrades möjligheter att få tillräckliga tolktjänster. Ett utredande av momslettnad för funktionshindrade företagare ska göras av Arbets- och näringsministeriet. Alla ministerium ska inom sitt eget förvaltningsområde utreda hur man kan främja möjligheten för funktionshindrades expertuppdrag inom internationella organisationer. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010, 102-105).

Arbets- och näringsministeriet ska utreda behov och användning av organisering av arbetsförhållanden och hjälpmedel för funktionshindrade i arbetslivet. Den finska termen "*vajaakuntion*" (med nedsatt kondition) avskrivs som benämning för funktionshindrade. Termen är negativt utpekande och missvisande för vår tids uppfattning om funktionshindrades arbetsförmåga. Termen tas bort från anvisningar, bestämmelser och statistik i den mån den avser funktionshindrade. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010, 104-105).

4 Metoden Arbete med stöd

Grundtanken bakom metoden Arbete med stöd är att alla människor har resurser för att utföra någon typ av arbete. Metoden är ett hjälpmedel för att sysselsätta personer med olika typer av speciella behov på den öppna arbetsmarknaden. Metoden har tillämpats på bl.a. personer med utvecklingsstörning, mental ohälsa, långtidsarbetslösa och invandrare. Genom en specialutbildad arbetskonsulent, som arbetar utifrån en karriärplan uppgjord åt arbetstagaren, får arbetstagaren och arbetsgivaren ett individuellt och långvarigt stöd för att hitta lämpliga arbetsuppgifter åt arbetstagaren. Arbetstagare kan vid behov också få hjälp med individuell inläring av arbetsuppgifterna av arbetskonsulenten, samt hjälp med att

strukturera upp dem. Förutom detta erbjuds arbetstagaren även hjälp och stöd i att anpassa sig socialt på arbetsplatsen. (Londen, 2005, 3, 7, 79-90)

Arbete med stöd är enligt Londen (2005, 8) en process från en ospecificerad önskan om ett arbete till en anställning med ett avlönat arbete. Utgångspunkten ligger i arbetstagarens önskemål och färdigheter. Arbetstagaren lämnas aldrig ensam under processen och målet är inkludering. Arbetskonsulenten strävar till att arbetstagaren blir en naturlig medlem i arbetsgemenskapen med samma rättigheter och skyldigheter som alla andra.

4.1 Historisk utveckling

I USA och Kanada utvecklades på 1970- och 1980-talet metoden "Supported Employment" för att hjälpa personer med intellektuella funktionshinder att få arbete på den öppna arbetsmarknaden. Man ansåg att funktionshindrade med hjälp och träning kunde rehabiliteras till att utföra allt mer krävande arbetsuppgifter och så småningom integreras på en arbetsplats; "train and place". Mot slutet av 1970-talet stod det dock allt mera klart att den traditionella tankegången om att träna och placera inte bidragit speciellt mycket till att integrera funktionshindrade på arbetsplatserna. Enbart goda kunskaper om arbete var inte tillräckligt för en funktionshindrad att hitta och behålla ett jobb. (Euse, 2007).

Detta var anledningen till att idéer om en "job coach", arbetskonsulent, infördes. Tanken var att man först skulle placera arbetstagarna på en arbetsplats och sedan träna och stöda dem i arbetsuppgifterna; "place and train". Efter ett tag utvecklade man detta att även omfatta upprätthållandet av kunskaperna hos arbetstagaren; "place-train-maintain". När den stabilitet som behövdes uppnåtts, drog arbetskonsulenterna sig tillbaka allt mer för att slutligen lämna arbetstagaren själv med sina nya kollegor. (Euse, 2007).

På 1990-talet började man allt mer fokusera på vikten av funktionshindrades individuella stödåtgärder. Man övergick till att se den funktionshindrades önskemål

och behov istället för att göra tester och mätningar. Tidigare fokuserade man på att träna arbetstagarna för att hitta ett arbete utanför dag- och arbetscentret. Nu började man fokusera på en anställning för arbetstagaren i första hand och därefter lära honom eller henne det som behövdes. (Londen, 2005, 109).

Metoden "Supported Employment" kom till Finland i mitten av 1990-talet. Den får allt mer förtroende som en användbar metod för att handleda personer i särskilt behov av stöd i arbetslivet. När Finland gick med i EU uppkom möjligheten att ansöka om finansiellt stöd från Europeiska socialfonden för att utveckla och främja funktionshindrades sysselsättning. Genom denna finansiering utvecklades i slutet av 1990-talet den finländska motsvarigheten till "Supported Employment"; Arbete med stöd. Kriterierna för Arbete med stöd har fastställts av stiftelsen VATES' nätverk FINSE, "Finnish network of Supported Employment". (Londen, 2005, 109).

4.2 Arbetskonsulenten

Inom metoden Arbete med stöd finns specialutbildade arbetskonsulenter som har en central roll i att sammanföra arbetsgivare och arbetstagare. Arbetskonsulenten skall vara den sammanfogande länken mellan dem. Arbetskonsulenten skall ge stöd och hjälp åt arbetstagaren, arbetsgivaren och arbetstagarens medarbetare på arbetsplatsen. Förutom detta skall arbetskonsulenten också vara i kontakt med sådana nätverk kring arbetstagaren som påverkar hans eller hennes arbetssituation och vid behov hjälpa arbetstagaren att skapa nya nätverk. Det viktigaste är dock att uppmuntra, sporra och lyssna. (Londen, 2005, 7, 14-15, 79-80).

Enligt Londen (2005, 7, 79-80) gör arbetskonsulentens många roller hans eller hennes arbete omväxlande och krävande. Arbetskonsulenten måste vara flexibel och bra på att anpassa sig samt ha en god förmåga att samarbeta. Han eller hon måste kunna arbeta arbetstagarcentrerat. Som handledare skall arbetskonsulenten fastslå vilka resurser som arbetstagaren har, hitta en lämplig

arbetsplats och vara med på arbetsplatsen och lära arbetstagaren hur han eller hon skall utföra arbetsuppgifterna.

Arbetskonsulenten skall också fungera som en marknadsförare och förhandlare och övertyga både arbetstagaren och arbetsgivaren om fördelarna med ett samarbete. För att stöda arbetstagarens utveckling och upprätthållande av kunskaper gör arbetskonsulenten regelbundna besök på arbetsplatsen. Kvaliteten på arbetstagarens prestationer skall bibehållas och detta gör arbetskonsulenten genom handledning och träning med arbetstagaren. En viktig del av arbetskonsulentens arbete är också att vara informerad och informera vidare mellan arbetstagare, arbetsgivare, arbetstagarens kollegor och nätverken omkring arbetstagaren. (Londen, 2005, 7, 79-80).

Arbetskonsulenten träffar många olika personer i olika arbetsmiljöer och branscher som han eller hon måste kunna anpassa sig till. Därför är det viktigt att vara flexibel och samarbetsvillig. Arbetskonsulenten måste också kunna erbjuda egen kunskap och entusiasm samt tid och stöd. Överraskande situationer som kan uppstå kräver ofta snabba beslut och uppfinningsrikedom. I konfliktsituationer måste arbetskonsulenten hålla sig neutral och använda sig av normgivande för att lösa konflikterna. Arbetskonsulenten bör ha kunskap om problemlösning, kunna kommunicera såväl verbalt som non-verbalt och kunna se möjligheter och alternativ. (Londen, 2005, 80-81.)

4.3 Tillämpning av metoden

Processens olika skeden varierar beroende på vilka svårigheter arbetstagaren har. Ofta tränas funktionshindrade först för att sedan kunna ta steget ut i arbetslivet, men med metoden Arbete med stöd är det tvärtom. Arbetskonsulenten hittar först en arbetsplats och sedan tränas och anpassas de färdigheter som arbetstagaren behöver för att utföra arbetet. I introduktionsskedet stöder arbetskonsulenten arbetstagaren i att göra upp en personlig karriärplan. Man kartlägger arbetstagarens nuläge och yrkeskarriär. Nuläget innefattar arbetstagarens hela

livssituation; allt som inverkar på hans eller hennes möjligheter att klara sig i arbetslivet. (Londen, 2005, 8, 81).

Med kartläggningen av nuläget grundplanerar arbetskonsulenten arbetstagarens yrkeskarriär. Det är viktigt att arbetskonsulenten känner till många olika sätt att samla information om arbetstagaren. Resultatet av kartläggningen styr arbetskonsulentens utredning av lämpliga arbetsplatser för arbetstagaren. Målet är att arbetstagaren får ett arbete i ett normalt arbetsförhållande med lön. Arbetskonsulenten ansvarar för att förverkliga planen. Individuellt stöd ges av arbetskonsulenten till arbetstagaren, arbetsgivaren och arbetskollegor. Det är viktigt att arbetskonsulenten finns där för att stöda arbetstagaren, vilket ofta sker på själva arbetsplatsen. Arbetstagaren lämnas inte ensam utan stöds och följs upp kontinuerligt av arbetskonsulenten. (Londen, 2005, 8, 81-83).

För att utveckla sitt arbete bör arbetskonsulenten regelbundet utvärdera sitt arbete. Kvalitetskriterierna för metoden Arbeta med stöd, vilka framtagits av den finländska stiftelsen VATES, fungerar som underlag för att utveckla arbetet. De allmänna kriterierna förutsätter ett arbetsförhållande och -avtal mellan arbetstagare och arbetsgivare. Arbetstagarens lön fastställs enligt gällande kollektivavtal, medan arbetstiden och arbetsförhållandets längd grundar sig på individuella lösningar. Stödets omfattning varierar och träningen med arbetstagaren inriktar sig på sociala färdigheter och arbetslivsförberedelser. Arbetstagaren skall ha möjlighet att utvecklas karriärmässigt och har själv en aktiv roll i arbetsprocessen och planeringen av den. Arbetstagaren integreras socialt på arbetsplatsen. (Londen, 2005, 132).

5 Inkludering, integrering och jämlikhet

I Finlands grundlag (1999/731) står det angående jämlikhet att:

"Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person." (§6, mom.2).

"Alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet." (§7, mom.1).

Enligt Tøssebro (2004, 12, 14, 28) betyder begreppet "integrera" att förena något till en helhet. Att vara integrerad är att vara en egenskap i en helhet eller en del av en helhet. Integrering har varit en målsättning och en bred internationell trend i ungefär 40 år. Integrering stöds av internationella organisationer såsom EU och FN. Det finns många besläktade begrepp till integrering, t.ex. normalisering, inkludering, decentralisering och institutionsavveckling. Målsättningen att integrera gäller i många länder inom många sektorer såsom psykiatri, barnomsorg, äldreomsorg, missbrukarvård och handikappomsorg. Inom handikappomsorgen har integrering ofta blivit förstått som att man för in funktionshindrade i vanliga miljöer som barnträdgårdar, skolor och bostadsområden.

5.1 Politiskt främjande

KASTE 2008-2011 är ett nationellt utvecklingsprojekt inom den finländska social- och hälsovårdspolitikerna. De huvudsakliga målen är att öka delaktighet och minska marginalisering, höja graden av hälsa och välfärd samt förbättra tjänsternas kvalitet, effekt och tillgänglighet. Dessa försöker man uppnå genom att förebygga, ha ett tidigt ingripande, trygga en kompetent och tillräcklig personal samt skapa sammanhängande servicehelheter inom social- och hälsovården med bra verksamhetsmodeller. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2008).

I Vasa stads handikappolitiska program 2010-2013 (2010, 10) står det att Finland år 2007 undertecknade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder. Finland har dock ännu inte ratificerat detta. Det centrala i avtalet är att förbjuda diskriminering och garantera ett jämlikt bemötande inom alla livsområden, arbetslivet inkluderat. I en resolution från år 2009 uppmanar Europaparlamentet alla medlemsstater att ratificera konventionen och verkställa dess innehåll.

Europarådet har ett handikappolitiskt verksamhetsprogram åren 2006-2015 där målet är att få till stånd nya ramar för den europeiska politiken när det kommer till mänskliga rättigheter, lika möjligheter, icke-diskriminering, delaktighet och fullt medborgarskap för funktionshindrade. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010).

Genom det nationella handikappolitiska programmet VAMPO 2010-2015 vill Finlands regering säkerställa en rättvis ställning i samhället för funktionshindrade. Detta vill man göra genom att korrigera och utveckla handikappolitiken i vårt land. I programmet finns konkreta riktlinjer för handikappolitiken för de närmaste åren samt presentationer av de processer i samhället genom vilka man strävar efter en ansvarsfull handikappolitik. Dessa processer kräver både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Målet är att också funktionshindrade skall behandlas jämlikt och ha lika möjligheter att leva i och delta i samhället. De skall ha möjlighet att utnyttja sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter såsom alla andra. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2010).

5.2 Olika typer av integrering

Tøssebro (2004, 28-29) säger att begreppet integrering har många olika dimensioner. För det första bör man skilja på fysisk integrering och social integrering. Den förstnämnda innebär att en person är på samma ställe och lokalisering som alla andra och därmed kan ha kontakt med andra. Social integrering innebär att den sociala kontakten mellan funktionshindrade och andra är frekvent. Den sociala integreringen kan vara frånvarande även om den fysiska integreringen finns, medan den fysiska integreringen oftast är en förutsättning för att den sociala integreringen ska ske.

Funktionell integrering innebär att en person kan använda sig av samma tjänster som alla andra i samhället; butiker, banker, bussar m.m. Samhällelig integrering handlar om att en person deltar i samhällets produktions- och organisationsliv samt det att vara en medborgare. Administrativ integrering används i

administrativa sammanhang, t.ex. när man organiserar tjänster för funktionshindrade i samband med övriga tjänster i kommunen. (Tøssebro, 2004, 29).

5.3 Problematiska konnotationer

Tøssebro (2004, 14, 30) anser att begreppet integrering har problematiska konnotationer eller bibetydelser. Begreppet är självmotsägande när det kommer till hur vi använder oss av det. Om vi säger att någon är integrerad sätter vi en märkeslapp på denna person och understryker att han eller hon egentligen inte hör hit. Vi framhäver det som vi försöker motverka och påpekar att den som vi vill ska tillhöra helheten inte tillhört den från början. På ett sätt kan man säga att begreppet integrering bidrar till att begreppet segregering lever vidare.

Att använda begreppet integrering om t.ex. ett funktionshindrat barn som växer upp i hemmiljö, är på vanligt daghem och går i vanlig skola anser Tøssebro (2004, 14, 30) vara missvisande. Barnet har aldrig varit ute ur helheten eller segregerat men ändå är det just det användningen av begreppet integrering pekar på. Begreppet integrering bidrar till en fortsatt kategorisering av personer istället för att bidra till att personer i allt större grad blir en del av gemenskapen. Nuförtiden ersätter många ordet integrering med ordet inkludering. Detta gör man för att visa på att allas tillhörighet är en självklarhet och att man bör sluta använda ord som bygger på att så inte är fallet.

5.4 Individ och omgivning

Enligt Tøssebro (2004, 31-32) är det viktigt att man är tydlig med vad man avser och hurudan uppfattning man har om vad en integrerings- eller inkluderingsprocess är. Begreppet integrering kan avse processen att införa en person på ett ställe t.ex. skolan utan att man anpassar själva skolan speciellt mycket. Istället fokuserar man på att anpassa personen som ska integreras. Inkludering däremot kan avse processen att anpassa omgivningen eller miljön t.ex. skolan så att den

passar alla individer. Den ska inte bara passa för majoriteten utan helheten ska ändras så att alla hittar sin plats.

När det kommer till funktionshindrades integrering och inkludering är det viktigt att man fokuserar på omgivningen. Om man inför funktionshindrade i en vanlig miljö utan anpassningar får man räkna med ett dåligt resultat. Istället ska man ändra på miljön så att den är anpassad för alla och bidrar till så få funktionshinder som möjligt. (Tøssebro, 2004, 33).

5.5 Sociala relationer

Tideman (2004, 126) menar att sociala relationer har stor betydelse för vår livskvalitet och vårt välbefinnande. Social tillhörighet anses ofta vara ett grundläggande behov och sociala relationer är starkt anknutna till människors upplevelse av behovstillfredsställelse och lycka. Nära relationer ger oss grundtrygghet i tillvaron. Mellanmänskliga relationer ger oss meningsfullhet och en känsla av gemenskap. Sociala relationer är en resurs för individen; ett socialt nätverk kan vara ett avgörande stöd i svåra livssituationer.

Några få stabila och tillitsfulla sociala relationer kan vara en stor tillgång för en person, medan många ytliga relationer kan bli en belastning. Alla sociala relationer är inte problemfria, vilket gäller speciellt påtvingade relationer. Man kan dela upp sociala relationer i självvalda och icke-valda. I den senare kategorin finns t.ex. nära anhöriga som familjemedlemmar och släktingar, vilka man själv inte har kunnat påverka. Bland självvalda relationer finns t.ex. vänner och partnern. Arbetskollegor och grannar hör varken till självvalda eller icke-valda utan uppkommer som en följd av arbetsplats och bostadsort. (Tideman, 2004, 126).

För funktionshindrade finns det ytterligare två kategorier att ta fasta på: medboende och betalda relationer. I ett gruppboende har man medboende som man själv inte har valt utan de bestäms administrativt. För personer utan funktionshinder existerar sådana relationer bara under kortare perioder i livet som

vid militärtjänst och åldringshem. De betalda relationerna är de personalrelationer som uppstår på grund av att den funktionshindrade har ett hjälpbehov. I sådana relationer finns ett ojämnt maktförhållande som gör att de skiljer sig tydligt från många andra typer av relationer. (Tideman, 2004, 127)

6 Normaliseringsprincipen

Bengt Nirje formulerade i slutet av 1960-talet något som han kallade för normaliseringsprincipen. Den ursprungliga principen från år 1969 gällde främst psykiskt funktionshindrade och utvecklingsstörda, medan den senare versionen från 2003 också innefattar andra bestående funktionshindrade. Principen handlar om att funktionshindrade har rätt till att leva ett så normalt liv som möjligt, med likadana livsvillkor och vardagsmönster som alla andra i samhället. Meningen är att den skall gälla både lindrigt och svårt funktionshindrade vare sig de bor hemma med sina föräldrar eller inte. Principen kan anpassas till individuell utveckling och sociala förändringar och är användbar för alla åldersgrupper i alla samhällen. Den kan användas som ett riktmärke för hur man arbetar med funktionshindrade medicinskt, politiskt, socialt, psykologiskt och pedagogiskt. (Nirje, 2003, 14-15, 91-92).

Nirje (2003, 91) menar att det finns åtta delar av principen som funktionshindrade skall ha samma rätt att uppleva som andra människor. De är en normal dagsrytm, en normal veckorytm, en normal årsrytm, en normal livscykel, en normal självbestämmanderätt, de normala sexuella mönstren i sin kultur, de normala ekonomiska mönstren i sitt land och de normala miljökraven i sitt samhälle. Normaliseringsprincipen grundar sig på att normala förhållanden och rutiner, vanor och sociala mönster påverkar funktionshindrades tillvaro och utveckling.

6.1 En normal dygnsrytm

En normal dygnsrytm innebär att man oberoende av funktionshinder ska få stiga upp ur sängen och bli klädd. Man ska få äta under normala förhållanden; för det mesta i familjeliknande förhållanden men också i miljöer med stora grupper som på jobbet eller i skolan. Dagen ska innehålla aktiviteter och sysselsättning som är meningsfulla för personen i fråga t.ex. skola, arbete och fritidsaktiviteter. Den funktionshindrade ska heller inte behöva gå och lägga sig tidigare än normalt bara för att han eller hon är funktionshindrad eller för att det är enklare för personalen. Det måste också finnas utrymme och möjlighet att få vara ifred och ha egen tid. (Nirje, 2003, 96-97).

Det är viktigt att utveckla den funktionshindrades ADL-färdigheter, Aktiviteter för Det dagliga Livets krav, för att han eller hon ska kunna leva med en så normal dygnsrytm som möjligt. Det vill säga förmåga att sköta hygien, klädsel, måltider, städning m.m. samt sociala färdigheter. Man ska dock komma ihåg att dygnsrytmen är väldigt varierande från person till person och beroende på i vilken ålder man är och i vilket land samt i vilken kultur man befinner sig. (Nirje, 2003, 98).

6.2 En normal veckorytm

För att den funktionshindrade ska få uppleva en normal veckorytm bör man skilja på arbete och fritid såväl tidsmässigt som lokalmässigt. Att ha daglig, fritids- och boendeverksamhet i en och samma byggnad är fel. Som de flesta andra i samhället bör funktionshindrade gå i skola på ett ställe, arbeta på ett ställe och bo på ett ställe. I tillägg till detta bör man utöva sina fritidsaktiviteter på flera andra olika ställen. (Nirje, 2003, 99).

I skolan eller på arbetsplatsen formas människor kulturellt och socialt och vi lär oss anpassa oss till de värderingar och krav som finns i samhället. Fritidsaktiviteter ger oss sociala kontakter, nya erfarenheter och ett ökat

självförtroende. Hemma får man vara sig själv. Där känner man sig trygg och får följa familjens och sin egen livsstil. Under veckans fem dagar förflyttar man sig från hemmet till skolan eller arbetsplatsen och när helgen kommer får man rekreation genom något av det som helgen har att erbjuda, såsom fester, hobbyer, familjeaktiviteter och vänner. (Nirje, 2003, 99).

6.3 En normal årsrytm

Nirje (2003, 102) skriver att en normal årsrytm inte bara innefattar de fyra årstiderna utan också de traditioner, festligheter och ritualer som helger och högtider innebär. Nationaldagar, religiösa högtider, idrotts- eller kulturevenemang, egna och familjemedlemmars högtidsdagar är sådant som hör hit. Detta ger en känsla av medborgarskap och trygghet för den funktionshindrade, det stärker hans eller hennes självkänsla och känsla av att vara respekterad. Att funktionshindrade deltar i olika tillställningar i samhället bidrar dessutom till att normalisera, integrera och minska på fördomar. I Skandinavien har man sett att också resor, såväl inrikes som utrikes, är värdefulla och meningsfulla för funktionshindrade oberoende av hur gravt funktionshindrade de är.

6.4 En normal livscykel

Följande del av principen innebär att en funktionshindrad ska få uppleva de utvecklingsfaser som är normala i ett liv. Från barn och ungdom till vuxen ålder och till ålderdom. Att få bo hos sina föräldrar som barn, att flytta hemifrån, att leva ett så självständigt liv som möjligt som vuxen och att få åldras i en välkänd miljö nära vänner och bekanta. Föräldrar till ett funktionshindrat barn bör få stöd genom rådgivning, föräldraträning och olika serviceformer. Barnet har samma behov av omvårdnad och närhet som alla andra barn. I skolåldern är det viktigt att funktionshindrade barn och tonåringar kommer i kontakt med icke funktionshindrade jämnåriga för den sociala anpassningens skull. (Nirje, 2003, 108-109).

Funktionshindrade ska inte leva i en sluten miljö utan integreras i största möjliga utsträckning. Detta gäller såväl boende, skola som fritid. Övergången till vuxenlivet innebär förändringar av levnadsvanor och livsmiljö. Därför ska funktionshindrade vuxna inte bo på samma ställe som barn och ungdomar. De bör stödjas till att bli så självständiga som möjligt och kunna delta i det samhälleliga livet så mycket som de vill. Funktionshindrade som åldras bör få göra det i kontakt med det som har varit meningsfullt i livet. Detta ska ske i en känd miljö med närhet till vänner och bekanta. Därför är det bäst att de får bo kvar där de har bott under sitt vuxna liv, eller i närheten, om de måste flytta. (Nirje, 2003, 110-111).

6.5 En normal självbestämmanderätt

Självbestämmanderätten innebär att en funktionshindrad persons önskemål, krav och val ska beaktas så långt som det är möjligt. Han eller hon ska få välja sina ägodelar och helst vara med när man köper dem. Det gäller allt från kläder till möbler. Om den funktionshindrade har svårt för att prata och förmedla det han eller hon vill ha sagt, måste man vara extra lyhörd och mottaglig för honom eller henne. Personer som kan tolka hans eller hennes "tysta" språk, ljud och ansiktsuttryck bör det helst finnas flera av för att man ska kunna garantera den språklöses integritet. De funktionshindrade bör också få vara med och diskutera och ha något att säga till om angående regler och rutiner med personalen. De ska ges tillfälle att föra fram sina åsikter och synpunkter. (Nirje, 2003, 111-114).

6.6 De normala sexuella mönstren i sin kultur

Nirje (2003, 114-115) skriver att funktionshindrade har rätt att få leva i en värld med två kön. De måste få umgås med båda könen så fritt som möjligt i daglig verksamhet, fritidsverksamhet och boendemiljö. Att blanda män och kvinnor i sysselsättningar av olika typer och på gruppboenden har visat på en naturlig atmosfär och stora fördelar. Sexualitet är en del av livet från barndom till ålderdom. Funktionshindrade bör som alla andra få sexualundervisning och

kunskaper om samlevnad för att kunna ta del av de normala sexuella mönstren i kulturen och kunna säga ja eller nej till sexuellt umgänge. De behöver kunskaper om hygien, preventivmedel, graviditet, risken för smitta, risken för att bli utnyttjad, övervåld, självförsvar och övergrepp. För vissa behövs kunskaper om äktenskap och barnavård.

6.7 De normala ekonomiska mönstren i sitt land

De ekonomiska mönstren innebär att en funktionshindrad får ta del av det sociala säkerhetssystem som finns i landet och känner till vilka ekonomiska stödåtgärder han eller hon har rätt till. Det kan gälla allt från barnbidrag till ålderspension. Bidragen ska täcka kost och logi. För att främja social träning, känslan av kompetens och möjligheten att kunnas välja själv ska funktionshindrade ha rätt till en normal summa fickpengar till eget bruk. Alla ska ha möjlighet att sköta sin ekonomi utifrån egen kapacitet. För arbete som utförs i skyddad verksamhet eller på den öppna arbetsmarknaden ska lön betalas i förhållande till arbetsinsats. (Nirje, 2003, 116).

6.8 De normala miljökraven i sitt samhälle

Boendeformen för funktionshindrade ska ha samma krav på byggnadsstandard som för alla andra i samhället. Gruppboendestäder, lägenheter och alla andra boendeformer ska ha normal standard, storlek och lokalisering. Detta främjar integreringen av funktionshindrade i samhället. För fysiskt funktionshindrade krävs ofta speciella tekniska hjälpmedel för att underlätta rörligheten. Samtidigt underlättar de den sociala interaktionen, ökar självständigheten och främjar privatlivet för den fysiskt funktionshindrade. Funktionshindrade ska också ges normal tillgång till samhället. Platser, lokaler, verksamheter och tillställningar bör anpassas så att också funktionshindrade kan ta sig dit och vara med. (Nirje, 2003, 117).

7 Sammanfattning av teorin

Alla ska behandlas som individer och ha rätt till kontroll över sitt eget liv. Nuförtiden är det övergripande målet inom handikappomsorgen inte att normalisera individen utan att normalisera levnadsvillkoren. Alla skall leva under samma materiella, sociala och ekonomiska villkor.

Att ha ett arbete är en av de viktigaste delarna i en människas liv. Det är det huvudsakliga sättet att försörja sig på samtidigt som det ger människor möjlighet att utveckla personligheten, skapa sociala relationer och möta sitt mänskliga behov av gemenskap. Arbetet är också en form av social kontakt och det ger oss en plats i samhället. Dessutom stärker det vår självkänsla och identitet. Oförmåga att arbeta skadar en persons självbild och självvärde.

Funktionshindrade har samma rättigheter som alla andra i samhället och därmed har de också rätt till arbete. Svårigheten ligger i att hitta en arbetsplats. Funktionshindrade bedöms ofta som ineffektiva och olönsamma och de löper därmed en risk att bli utstötta från arbetslivet. Att ha ett arbete att gå till kan bidra till att göra en persons funktionshinder irrelevant. Det kan också bidra till självständighet för personen. Att stå utanför arbetslivet leder ofta till att man också hamnar utanför gemenskapen i samhället.

Arbete med stöd är en metod som syftar till att hjälpa personer i behov av särskilt stöd att få arbete på den öppna arbetsmarknaden. Grundtanken är att alla människor har resurser att utföra arbete. En arbetskonsulent hjälper arbetstagaren att göra upp en karriärplan, hitta ett lämpligt arbete och erbjuder honom eller henne stöd genom hela processen, inklusive stöd i den sociala anpassningen på arbetsplatsen. Arbetskonsulenten erbjuder också sin hjälp och sitt stöd till arbetsgivaren och arbetstagarens kollegor. Arbetskonsulenten fungerar som en sammanfogande länk mellan arbetstagaren och arbetsgivaren.

Kriterierna för metoden Arbete med stöd är att arbetstagaren skall få en anställning med lön enligt avtal anpassad efter hans eller hennes individuella

behov. Anställningens längd är individuell. Utgångspunkten är arbetstagarens egna önskemål, aktivitet och självbestämmanderätt. Arbetsuppgifterna lärs ut på arbetsplatsen. Stödets form och omfattning är individuellt, vid behov tränas sociala färdigheter. Social integrering och karriär enligt framsteg hör också till kriterierna.

Att vara integrerad och inkluderad i samhället är viktigt för alla. Funktionshindrade ska kunna uppnå samma levnadsstandard med samma villkor som alla andra i samhället. Bristande delaktighet är det samma som utanförskap, vilket kan leda till känslor av mindervärde och isolering. En funktionshindrad måste få känna att han eller hon kan påverka den egna livssituationen. Integrering innebär att funktionshindrade ska få leva som alla andra, bland alla andra. Normaliseringsprincipen är utgångspunkten för funktionshindrades möjlighet till detta.

8 Metod och genomförande av undersökningen

I detta kapitel beskrivs mitt val av undersökningsmetod och respondenter. Jag tar också upp de etiska frågeställningar som man bör beakta under en kvalitativ undersökning, samt beskriver hur undersökningen har genomförts.

Enligt Holme och Solvang (1991, 13-14) brukar man skilja mellan två olika forskningsmetoder: kvalitativa och kvantitativa metoder. Med kvalitativa metoder samlar man in information för att få en djupare förståelse för det ämne som man undersöker. Man gör detta på ett nära sätt till den som man får informationen av.

Genom den kvalitativa forskningsintervjun vill man få fram de intervjuades synvinklar och erfarenheter. Metoden kan på ett bra sätt fånga upp dessa genom att ge undersökningsspersonerna möjlighet att förmedla dem med egna ord och ur ett eget perspektiv. (Kvale, 1997, 70).

Kvantitativa metoder är mer strukturerade och formella. Forskaren har distans till de som ger informationen och har större kontroll över vilka svarsalternativ som är möjliga. Inom kvantitativa metoder gör man jämförelser, formella analyser och

prövar de resultat som man har kommit fram till. Statistiska metoder för att göra dessa mätningar och analyser är nödvändiga. (Holme & Solvang, 1991, 13-14).

8.1 Metodval

Syftet med detta lärdomsprov är att undersöka funktionshindrades upplevelse av om metoden Arbeta med stöd har haft en positiv inverkan på deras delaktighet i samhället. I den empiriska delen av lärdomsprovet har jag valt att använda mig av kvalitativ forskningsintervju som metod. Orsaken till detta är att jag vill ge respondenterna utrymme att diskutera och utveckla sina åsikter och erfarenheter. Jag vill försöka förstå deras synvinklar och kunna få fram djupinformation och hitta mening i deras svar. Jag vill också ha möjlighet att ställa följdfrågor och vidareutveckla de svar som respondenterna ger mig, vilket görs bäst med kvalitativa intervjuer.

Enligt Holme och Solvang (1991, 110) ligger styrkan i den kvalitativa intervjun i att metoden gör situationen vardaglig och samtalet vanligt. Forskaren undviker att styra över undersökningsspersonerna och låter dem gärna påverka hur intervjun utvecklar sig. Inga standardiserade frågeformulär används utan forskaren har en manual eller handledning till intervjun som han eller hon har skrivit på förhand. Denna behöver dock inte följas helt och hållet under intervjun så länge man täcker de områden som handledningen innefattar.

8.2 Etiska frågeställningar

Forskning där människor utgör studieobjekten innehåller alltid etiska frågeställningar. Det är viktigt att man respekterar personerna som man intervjuar och att man inte utnyttjar dem på något sätt för undersökningens skull. Människans värde övergår alltid forskningsmålets värde. Forskaren måste kunna garantera de intervjuade både psykisk och fysisk integritet och hålla tystnadsplikten. Han eller hon måste också informera de som deltar i undersökningen om vad den kommer

att innehålla, samt garantera att deras privatliv skyddas. Man skall inte kunna identifiera respondenterna; namnändringar och liknande skall göras. Det är också viktigt att informera respondenterna om vilka konsekvenser som finns med att delta i undersökningen. Forskaren skall sätta gränser för hur långt han eller hon kan gå i frågorna. (Kvale, 1997, 104-112).

8.3 Val av respondenter

Eftersom jag ville undersöka om funktionshindrade anser att ett arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället, behövde jag respondenter med sådan erfarenhet. Genom att arbetskonsulenten är den som handleder arbetstagarna inom Arbete med stöd tog jag kontakt med sex olika arbetskonsulenter i olika delar av Österbotten per telefon och per e-post. De som kunde hjälpa mig arbetar alla inom Kårkulla samkommun så då valde jag att söka om tillstånd (Se bilaga 1) för att få göra undersökningen inom Kårkulla samkommun från deras administration i Pargas. Min kontaktperson och handledare som utdelades av Kårkulla samkommun var Åsa Aura som arbetar som arbetskonsulent.

Mina kriterier för respondenterna var att de skulle ha någon form av funktionshinder och arbeta på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd. Det spelade ingen roll för undersökningen vilket funktionshinder eller vilket yrke personen har.

I första hand tog arbetskonsulenterna kontakt med de arbetstagare som de handleder genom metoden Arbete med stöd och frågade om de kunde tänka sig att delta i undersökningen. Jag hade skickat ut ett brev om vem jag är och vad jag hade tänkt undersöka (Se bilaga 2) samt intervjufrågorna (Se bilaga 3) per e-post till arbetskonsulenterna för att de skulle kunna ge dem till arbetstagarna. Genom arbetskonsulenterna fick jag veta vilka arbetstagare som var villiga att delta och fick kontaktuppgifterna till dem. Jag kontaktade dem per telefon och avtalade var

och när intervjuerna skulle hållas. Detta resulterade i totalt tre stycken respondenter.

8.4 Undersökningens genomförande

För att vara förberedd och väl insatt i ämnet, valde jag att fördjupa mig i litteratur och skriva en stor del av den teoretiska biten av lärdomsprovet innan undersökningen. Intervjuerna utfördes under hösten 2011. Per telefon kom jag överens med respondenterna om en lämplig tid och plats att träffas på. En av dem ville att intervjun skulle utföras i hemmet, en på arbetsplatsen och en på ett café. Intervjuerna utfördes via djupintervjuer som jag spelade in på band samtidigt som jag antecknade stödpunkter. Intervjuerna tog från 45 minuter till 1 timme och 30 minuter.

Innan vi påbörjade intervjuerna förklarade jag för respondenterna vem jag är, vad undersökningen går ut på och att deras medverkan är anonym. Jag frågade om de gav sitt samtycke till att jag bandade samtalet och antecknade stödpunkter samtidigt. Jag använde mig av de frågor som jag hade sammanställt på förhand och fyllde på med sådana frågor som uppstod under samtalens gång. I slutet av intervjuerna frågade jag om det var något respondenterna ville tillägga och om jag kunde kontakta dem ifall nya frågor skulle uppstå eller om något lämnat oklart. Detta gav alla respondenter tillstånd till. Intervjuerna avslutades med att jag tackade respondenterna och förklarade hur värdefullt det var att de deltog i min undersökning.

8.5 Bearbetning och analys av data

Enligt Holme och Solvang (1991, 119) finns det två huvudtyper av kvalitativ textanalys; helhetsanalys och delanalys. Helhetsanalys innebär att man ser till helheten i den information som man har samlat in, medan delanalys innebär att man kategoriserar och gör upp tabeller utifrån det som har blivit sagt under

intervjuerna. Jag har valt att göra en helhetsanalys. Först skrev jag ut de bandade intervjuerna så gott som ordagrant. Sedan läste jag igenom materialet och jämförde de olika respondenternas svar på intervjufrågorna. Efter detta sammanställde jag materialet. Resultatet presenteras i följande kapitel varvat med citat från respondenterna.

9 Resultat och tolkning

I detta kapitel redogörs för de tre funktionshindrade respondenternas individuella upplevelser angående om ett arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd har inverkat positivt på deras inkludering i samhället. Resultatet är sammanställt utifrån de svar och kommentarer som har framkommit i intervjuundersökningen. Jag har försökt skapa en djupare förståelse för respondenternas upplevelser om och tankar kring metoden Arbete med stöd. Jag har valt att kategorisera resultatet utifrån de frågeställningar som jag har haft och presenterar och tolkar respondenternas svar i kategorisk ordning.

Resultatet kommer att redovisas i textform. För att understryka respondenternas individuella upplevelser har jag valt att använda mig av citat. Citaten kommer att skrivas med kursiverad stil och markeras med citattecken. Om oväsentliga meningar i ett citat har lämnats bort har jag använt mig av beteckningen (---). En beteckning kan finnas i början, i mitten eller i slutet av ett citat. Talspråk har ändrats till skriftspråk och dialektord har ändrats till standardsvenska, dels för att undvika att dialekten kan spåras tillbaka till respondenterna och dels för att få en mer lättläst text. För att ytterligare skydda respondenternas anonymitet kommer inga namn att nämnas. Istället kommer begrepp som "respondent", "arbetstagare" och "han/hon" att användas när det syftas till den intervjuade.

9.1 Bakgrund

Respondenterna som intervjuades var totalt tre stycken funktionshindrade som arbetar inom Arbete med stöd; en kvinna och två män. De var ungefär mellan 20 och 35 år gamla. Eftersom jag inte har gjort någon skillnad på viken typ av funktionshinder eller vilken typ av arbete som de har, kommer jag inte heller att gå närmare in på detta i resultatet. Dels för att jag inte har ansett det vara relevant för undersökningen och främst för att inte riskera att avslöja identiteten på någon av respondenterna. För att läsaren ska kunna ta del av alla svar bör dock nämnas att funktionshindren var av både fysisk och/eller psykisk natur och att arbetsuppgifterna bestod av bland annat städning, förpackning av livsmedel och transportkörning.

I intervjuerna framkom det att alla respondenterna har blivit utexaminerade från olika yrkesutbildningar med hjälp av olika typer av specialundervisning. De har haft som mål att först utbilda sig och sedan söka arbete. De har provat på flera olika yrken på olika arbetsplatser både via skolan och via metoden Arbete med stöd. Alla respondenterna har idag arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd. De har alla en handledare i form av en arbetskonsulent. Två av dem arbetar på den öppna arbetsmarknaden fem dagar per vecka och en av dem tre dagar per vecka. De har inlett sina arbeten för mellan ett och sju år sedan. Alla tre har arbeten där de kommer i kontakt med både kollegor och kunder. De bor självständigt eller i stödlägenheter.

9.2 Vikten av att ha ett arbete

I undersökningen frågade jag respondenterna om det känns viktigt för dem att ha ett arbete och vad som i sådana fall gör att det känns viktigt. Jag ville ta reda på vad de tycker om att ha ett arbete, om de trivs med det, om de själva anser att det är viktigt och om det är vad de själva vill. Samtliga svarade att det är viktigt att ha ett arbete men orsakerna varierade från person till person.

En respondent svarade att:

”Jo, annars skulle jag nog lämna och ligga halva dagen på så sätt (---) man kommer upp på morgonen (---) jag har ju någonting att fördriva dagen med... här vet jag nog att jag behövs (---) man lär känna nytt folk som man inte har känt förut (---) Jag brukar säga att jag har lika mycket till i arbetslivet ännu (---) inte skulle jag ge bort det till någon, inte en chans.”

En annan svarade så här:

”Ja, bra för pengar. Pengar för att klara sig. (---) något att göra på dagarna (---) långtråkigt annars, tycker om att vara igång (---) jag vet inte vad man skulle göra om man inte skulle ha ett arbete... man bara börjar ligga hemma då... det är inte bra.”

En tredje respondent kom att fundera på skillnaderna mellan skolelever och arbetstagare. Han resonerade så här:

”Arbetstagare är viktiga, de har inte tid med höstlov (---) man förtjänar pengar och då är det en helt annan femma (---) man får pengar och sådant man behöver (---) Min familj tycker nog att det är bra att jag har ett jobb. De brukar fråga hur det går på jobbet. Då säger jag att det går nog bra. Så frågar de om jag har det stressigt på jobbet. Då säger jag 'Inte just nu'.”

I teorin (se s. 10) beskrivs innebörden av att ha ett arbete för oss människor. Respondenternas svar stämmer överens med detta. De viktigaste aspekterna var enligt intervjusvaren att ha en egen inkomst, att ha meningsfull sysselsättning och komma i kontakt med andra människor. Alla respondenterna var stolta och glada över att ha ett arbete. Flera av respondenterna skulle dock kunna tänka sig att arbeta inom andra områden än de gör idag. De sa att de inte tror att det är svårt att hitta andra arbeten och inte är de oroliga för att bli utan arbete.

Respondenten som konstaterar att man som arbetstagare inte kan ha höstlov på samma sätt som skolelever anser jag vara intressant. Detta kan tolkas som att han visar en känsla av ansvar; man kan inte ta höstlov hur som helst då man har ett

arbete att sköta. Han är medveten om att med ett arbete följer både rättigheter och skyldigheter, oberoende av om man har ett funktionshinder eller inte.

9.3 Arbetskamrater och arbetsgemenskap

Vidare frågade jag respondenterna vad de tycker om sina arbetskamrater och om de känner sig delaktiga i arbetsgruppen. Jag frågade också om de deltar i sådant som ordnas för personalen, såsom personalmöten och julfester. Jag ville ta reda på om de upplever att de är en del av arbetsgemenskapen, om de upplever att de blir likabehandlade och om de upplever att de blir sedda som den medarbetare som de är. Alla tre svarade att de tycker att det fungerar bra med arbetskamraterna. Två av dem deltar regelbundet i sådant som ordnas för personalgruppen. Den tredje deltar inte i något sådant. Den ena svarade så här:

”Det funkar bra med arbetskamraterna och med min chef också. Det knallar på som man brukar säga. (---) Vi är alla skämtsamma och skrattfulla (---) Jag är nog delaktig måste jag säga (---) ibland far vi nog och bowlar och så har vi julfest och sådant (---) alla på jobbet blir behandlade på samma sätt... på ett rättvist sätt (---) ”

På min följdfråga om det är en bra stämning på arbetet och alla är trevliga svarade samma respondent följande:

”Det beror på om de har tid att säga god morgon. De måste koncentrera sig på sina saker, förstår du. (---) Det hör till god ton att man ska hälsa på sina kamrater på dagen. Att man säger god morgon eller så där.”

På frågan om han deltar i personalmöten svarade respondenten så här:

”Jodå, det gör jag nog. På torsdagar, då har vi personalmöten. (---) om jag har någonting att säga brukar jag nog säga det till chefen...”

En annan respondent svarade följande på vad han tycker om arbetskamraterna:

*”De är nog helt okej. Vi umgås om vi råkar vara på jobb samtidigt...
nog pratar man ganska mycket då och så där (---) nog träffar man ju
någon varje dag, så. (---) Det är nog så att vi brukar gå ut och äta
ibland (---)”*

Respondenten svarade så här på frågan om han deltar i personalmöten:

*”Jo, nog har vi väl haft ibland... vi har väl haft... är det ett... två... så
länge jag har varit där (---) vi har alla varit samlade då... vi har nog
det.”*

Den tredje respondentens åsikter om arbetskamraterna och delaktighet i arbetsgruppen var som följer:

*”Det är nog okej vid det här laget när jag har varit här så länge. (---)
klart, före man hade lärt sig allt var det annorlunda. (---) de anställda
brukar nog ha julfester men jag har nog inte varit med på något...
något sådant.”*

På frågan om deltagande i personalmöten svarar respondenten följande:

”(---) nog har de ju... men jag har inte... varit.”

I teoridelen (se s. 16) har jag skrivit att en av metoden Arbete med stöds målsättningar är att hjälpa och stöda arbetstagarna med den sociala anpassningen. Enligt de svar respondenterna har gett verkar det ha fungerat bra för två av dem. De är delaktiga i arbetsgruppen. Man kan anta att arbetskonsulenterna har uppnått målsättningen med att inkludera arbetstagarna på arbetsplatsen. Medan dessa två pratar om att man skojar och umgås med arbetskamraterna och är med på sådant som ordnas för personalgruppen, verkar den tredje ha en mycket större distans till sina arbetskamrater. Man kan fundera över om orsaken till denna distans finns hos arbetskamraterna eller respondenten själv.

9.4 Metoden Arbete med stöd

För att kunna ta reda på om arbetstagarna anser att metoden Arbete med stöd (se s. 15) har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället, tyckte jag att det var relevant att kontrollera om de är medvetna om vad metoden innebär. Insikten i metoden var varierande, men alla respondenter var medvetna om att metoden inkluderar en handledande arbetskonsulent. Den ena respondenten svarade följande på frågan om han vet vad Arbete med stöd är:

”Respondent: Arbete med stöd? Jag har nog hört om det förut... men jag minns inte riktigt vad det var nu riktigt.”

”Intervjuare: Kanske arbetskonsulenten har berättat för dig om Arbete med stöd?”

”Respondent: Jo, hon har nog det. Hon kommer och besöker mig ibland, hon är ju min arbetshandledare... eller... konsulent.”

För en annan respondent gick svaret genast in på att metoden Arbete med stöd innebär att man har en arbetskonsulent:

”Alltså... man har en sådan här... för mig är det som att man har en sådan här... som nu när jag har henne... att hon är ju sådan där... sådan där att... att... om det är någonting får jag ju fråga henne(---)”

En tredje svarade så här:

”Ja, det är... det är nog bra just tycker jag att ha det där Arbete med stöd om man har några problem... eller något... då hjälper de ju... de hjälper nog en om man har några problem så...”

Vidare frågade jag respondenterna om de tycker att Arbete med stöd har hjälpt dem på något sätt och om de tror att de skulle ha ett arbete idag oavsett om de hade varit involverade i metoden eller inte. Jag frågade också hur de hade kommit i kontakt med metoden från första början. På detta svarade en respondent så här:

"Då jag gick ut skolan förra våren var jag på första arbetet (---) jag har själv sökt jobb så... om man skulle ha problem att hitta dem... eller... att hitta jobb så hjälper de en att söka nog. (---) inte har jag någonting att klaga på."

En annan respondent svarade följande på om metoden Arbete med stöd har hjälpt denna på något sätt:

"Respondent: Nåjo..."

"Intervjuare: Skulle du ha haft jobb om du inte var inom Arbete med stöd?"

"Respondent: Nä... nä, det tror jag inte."

En av respondenterna berättar att han har varit på praktik från skolan på den arbetsplats där han nu arbetar och att han fick jobbet på det sättet. Han utexaminerades våren 2008 och började jobba hösten 2008. Han säger så här:

" (---) jag har varit på praktik där när jag gick i skolan... så då fick jag jobb där före jag gick ut skolan. Det var nog skolan som fixade det här jobbet så."

Tidigare i intervjun nämner han dock att han påbörjat sin löneanställning våren 2011. Detta innebär att han inte haft ett avlönat arbetsavtal tidigare och att det var genom metoden Arbete med stöd som han fick det. Därmed kan konklusion dras om att det var skolan som ordnade arbetsplatsen, men metoden Arbete med stöd som ledde till en anställning.

Jag upplever att det som respondenterna vet om metoden Arbete med stöd är att den innefattar en arbetskonsulent. I och med att flera av dem har kommit i kontakt med sina nuvarande arbetsplatser på andra sätt än genom metoden eller arbetskonsulenten, så ser de inte Arbete med stöd som avgörande för att de har ett arbete idag. Samtidigt påpekar alla det stöd och den hjälp som en arbetskonsulent ger dem och de finner trygghet i att man kan ringa arbetskonsulenten om problem uppstår.

9.5 Arbetskonsulentens hjälp och stöd

Arbetskonsulenten är den sammanfogande länken mellan arbetstagaren, arbetsgivaren och arbetskamraterna. (Londen, 2005, 79). I teorin (se s. 17) nämner jag arbetskonsulentens roll och uppgifter. I undersökningen frågade jag respondenterna om de tycker att de har fått bra hjälp och stöd av sin arbetskonsulent. Jag frågade också om de ofta har kontakt med arbetskonsulenten och om de vet om arbetsgivaren och arbetskonsulenten ofta har kontakt med varandra. Den ena respondenten svarade som följer:

"... hon brukar komma och hälsa på mig ibland och fråga mig hur är läget och sådant (---) de flesta uppgifter klarar jag nog av själv (---) om hon ber mig att ringa så brukar jag nog ringa... annars ringer jag nog själv också (---) hon brukar fråga hur det är och så frågar jag tillbaka... så brukar hon fråga om jag har tid att prata (---) hon kommer nog och besöker mig ibland... och så brukar hon ringa och påminna mig."

Angående arbetskonsulentens kontakt med arbetsgivaren svarar samma respondent följande:

"(---) hon brukar också prata med honom ibland... eller så ringer han till henne... eller så brukar nog min mamma ringa till henne också om jag är sjuk eller så."

En annan respondent beskriver förhållandet till arbetskonsulenten så här:

"(---) hon hjälper mig med de här pappren och det här... och när det här avtalet nu skulle förnyas så var vi dit och lagade nya arbetsavtal (---) om man har något problem med något är det nog bara att ringa så kommer de genast (---) det är nog arbetsgivaren som har visat att just hur jag ska... som har lärt upp mig... som på själva arbetet (---) ibland har nog han pratat någonting med henne... om det här när det skulle förlängas det här avtalet."

En respondent ser hjälpen från arbetskonsulenten som avgörande för att ha fått ett arbete. Respondenten säger så här:

” (---) för annars tror jag inte att jag hade hittat något ställe att som... när jag började här... om jag skulle ha varit tvungen att söka själv... för att hon hjälpte ju till då att söka... med mig.”

Alla respondenterna kommenterade att de oftast själva tar kontakt direkt med arbetsgivaren om det är något som de funderar över eller vill diskutera, utan att först kontakta arbetskonsulenten. I vissa situationer kunde någon tycka att det är bra om arbetskonsulenten är med. En respondent säger så här:

”Det är nog just han som delar ut arbetet som... han chefen... som vi har som... mest han som man talar med... om han inte är borta på något skilt... så är det nog honom man har kontakt med.”

En annan säger så här om arbetsgivaren:

”han är chef (---) honom brukar jag nog ringa till om jag är sjuk (---) om något är fel får man nog säga till, det får man nog.”

En tredje respondent förklarar att det är ägarna som handleder på jobbet. Respondenten säger att:

”(---) om jag funderar på någonting... ska jag... ha något ledigt eller någonting så då är det dem som jag frågar då.”

Jag anser att arbetstagarna har liknande åsikter om vilka ärenden som de pratar med arbetsgivaren om och vilka ärenden som de pratar med arbetskonsulenten om. Alla är väl medvetna om att arbetskonsulenten finns där när de behöver hjälp och stöd. Samtidigt känner de sig tillräckligt trygga och säkra för att själva ta upp saker som de undrar över med arbetsgivaren. Om problem uppstår vet de att de alltid kan ringa arbetskonsulenten. I litteraturen (se s. 19) beskrivs ett av arbetskonsulentens mål vara att arbetstagaren får ett normalt arbetsförhållande, integreras på arbetsplatsen och stöds kontinuerligt.

Jag anser att man kan anta att respondenternas trygghet i arbetssituationen infinner sig på grund av att de vet att det finns en arbetskonsulent i bakgrunden,

även om det är just i bakgrunden som arbetskonsulenterna finns. Jag tolkar detta som att respondenterna känner sig säkra på arbetsplatsen och med det arbete som de utför. Därmed lyckas arbetskonsulenterna bidra med ett kontinuerligt stöd åt arbetstagarna både på ett passivt och aktivt sätt. Deras stöd finns passivt i vetskapen om att arbetstagarna kan ringa genast då problem uppstår eller om det är något annat som de vill diskutera och aktivt i att arbetskonsulenterna svarar i telefonen eller gör arbetsplatsbesök såväl kontinuerligt som vid behov.

9.6 Inkludering i samhället

I teorin (se s. 19) skriver jag om inkludering, integrering och jämlikhet. Att vara inkluderad i samhället är lika viktigt för funktionshindrade som för alla andra. Funktionshindrade har rätt att leva under samma villkor som alla andra i samhället och rätt att kunna uppnå samma levnadsstandard. Utanförskap och bristande delaktighet kan leda till känslor av isolering och mindervärde. (Tøssebro, 2004, 28-29).

I undersökningen frågade jag respondenterna om de känner sig delaktiga i samhället, om de känner att de blir behandlade som alla andra, om de följer med på vad som händer runt om i samhället och deltar i olika evenemang som ordnas.

En respondent svarade så här:

”Jodå, det kan man nog säga (---) om jag inte skulle ha haft något jobb skulle jag nog ha känt mig mindre delaktig. Det är nog bra att ha ett jobb (---) att man är sådär med i en arbetsgrupp.”

En av respondenterna arbetar tre dagar i veckan genom metoden Arbete med stöd och två dagar i veckan på en arbetscentral som erbjuder daglig verksamhet för personer med funktionshinder. På frågan om respondenten känner sig delaktig i samhället svarar respondenten följande:

”Jo, det gör jag. (---) nå, jag tycker ju om... som istället för att jag hela tiden skulle ha varit på Kårkulla att jag fick som dela upp att jag är här

några dagar i veckan och några dagar där... för det blir ju så enformigt om jag ska vara där (---) skulle jag söka ett vanligt jobb så skulle jag vara tvungen att börja lära mig bättre finska, för det är jag så dålig på."

Den tredje respondenten svarade följande på om denna känner sig delaktig i samhället:

"Hm... ja, inte vet jag, nog är det väl som alla andra... som alla andra har det. (---) inte har jag nu upplevt något... något särskilt inte (---) det är inte... inte så stort ställe det här förstås (---) jag har problem med benet så då kan jag nu inte arbeta riktigt lika hårt som en... som en... vad heter det nu... en frisk person... så då är det bra då det finns... finns möjlighet att få ett stöd (---)"

Respondenten svarade också att han läser tidningar, röstar i val och följer med i vad som händer runt omkring honom. Han tycker att han har fått göra egna val och bestämma över sig själv. Trots detta är han medveten om att han har ett funktionshinder som gör att han har vissa svårigheter. Han nämner fysiska problem som hindrar honom i arbetet och gör att han särskiljer sig från mängden.

Jag tycker att respondenternas svar tyder på att de i viss utsträckning känner sig delaktiga i samhället. Två av dem pekar på att det är deras arbete som är orsak till detta. En av respondenterna kommenterade dock att denna skulle behöva lära sig bättre finska för att kunna söka ett "vanligt jobb". Här drar jag slutsatsen att respondenten trots jakande svar på om denna känner sig inkluderad i samhället inte jämför sitt arbete med andras. Man kan anta att respondenten då heller inte i övrigt ser sig som jämställd med andra i samhället.

Jag upplever att inte heller respondenten, som anser att hans fysiska tillstånd gör att han inte kan utföra lika hårt arbete som andra, upplever sig jämställd med övriga i samhället. Även om han till en början säger sig vara som alla andra tyder hans påpekande om detta på att så inte är fallet.

9.7 Livet idag och i framtiden

I undersökningen frågade jag respondenterna om de tycker att deras liv är bra som de är idag och hur de tror att deras liv blir i framtiden. Jag ville ta reda på om de är nöjda med den livssituation som de befinner sig i idag och vilka eventuella framtidsdrömmar de har. Jag ville också ta reda på vad de kommer att göra åt de eventuella framtidsdrömmar som de har.

En av respondenterna har själv tagit initiativ till att genomgå ett test för att erhålla intyg över hygienisk kompetens eller ett så kallat "hygienpass". Detta vill respondenten göra för att kunna utföra köksarbete. Respondenten har tillsammans med arbetskonsulents berättat detta för arbetsgivaren i och med att det skulle innebära om inte en ny arbetsplats så iallafall nya arbetsuppgifter. Angående detta sa respondenten följande:

"vi har ett projekt (---) att jag ska... nästa vecka nu redan så ska jag fara (---) på det här hygientest... och så har vi på gång något inom köket, inom min utbildning, istället för här (---) det är nog mitt påhitt för att jag är ju sådan utbildning eller att jag har ju gått (---) jag kom på det här på fritiden en kväll så här inom... just inom det här köks. (---) jag är ju som inom sådant där köksbiträde..."

Samma respondent svarade så här på frågan om denna tycker livet är bra idag:

"Nåjo, nog måste jag väl godkänna det. Inte vet jag om det är något som jag nu skulle vilja riktigt... nå, kanske för det här hygien tänkte jag på förra hösten redan men det blev inte av då, men nu när jag själv kom på det här köks så då vet jag ju att jag måste ta det där hygien."

En annan respondent sade sig drömma om ett specifikt arbete i framtiden men att hans fysiska tillstånd förhindrar detta. Han berättade att han kommer att bli opererad inom en snar framtid, vilket tillsammans med träning kan komma att förbättra hans fysik och öka chanserna för att kunna arbeta med det som han drömmer om.

Han kommenterade så här:

"... nog blir det säkert bra... jag ska fara (---) och operera det här (---) så får man se vad det blir efter det då...(---) jag måste vara sjukledig två eller tre månader så efter det då... ska det väl nog bli bättre då (---) man måste ju träna upp det ganska mycket förstås..."

Den tredje respondenten sade sig vara mycket nöjd med dagsläget och ville gärna fortsätta i samma banor som nu. Respondenten sade såhär:

"Respondent: Livet är perfekt får man nog säga!"

"Intervjuare: Vad är det som är så bra?"

"Respondent: Med livet? Då man får ha arbete och fritid till exempel och... något annat kommer jag inte riktigt på. (---) till exempel att man får ha en egen lägenhet... eller ett eget boende... det var ett bra förslag också!"

Då jag frågar hur respondenten tror att livet blir i framtiden svarar denna så här:

"Nog tror jag att det ska... bli bra... det kommer nog att bli bra, det är det enda svaret! Jag ser framemot att jag fortsätter på jobbet... jag har ingenting att klaga på, där finns det sysslor. Man ska inte klaga på sitt jobb, man ska nog vara nöjd, det måste jag säga."

En respondent nämnde också framtidsdrömmar om att köpa hus och bilda familj. En annan hade drömmar om att flytta från lägenheten till egnahemshus och skaffa hund.

Jag tolkar svaren som att två av respondenterna inte är helt nöjda med sin livssituation för tillfället och att de båda har önskningar om, och strävan till, förändring. Det finns redan planer på vad som skall åtgärdas och hur. Båda respondenterna inhyser hopp om att åtgärderna skall leda till förändring och förbättring av nuläget. Den tredje respondenten är mycket nöjd med sin livssituation och vill gärna fortsätta i samma spår. Han har för tillfället inga önskningar om varken förändring eller förbättring. Att han har ett arbete kan utifrån

hans svar sägas vara en avgörande anledning till att han anser livssituationen vara bra.

10 Kritisk granskning och avslutande diskussion

Syftet med detta lärdomsprov var att undersöka om funktionshindrade anser att det har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället att arbeta på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd. Jag har lagt mycket fokus på att utreda betydelsen av att ha ett arbete för oss människor och om metoden Arbete med stöd hjälper funktionshindrade att bli inkluderade i samhället.

De centrala frågeställningarna har varit att ta reda på om funktionshindrade som arbetar genom metoden Arbete med stöd upplever att det är viktigt att ha ett arbete, om de känner sig delaktiga i arbetsgemenskapen, hur de upplever metoden Arbete med stöd, om de känner sig delaktiga i samhället och hur de ser på livssituationen nu och i framtiden.

Trots att metoden Arbete med stöd funnits i Finland i över tio år hade jag problem med att hitta respondenter till den här undersökningen. Problemet var inte att respondenterna nekade till att medverka. Jag upplevde heller ingen akut brist på arbeidskonsulenter. Det som var problematiskt var att många av de funktionshindrade som finns ute på den öppna arbetsmarknaden idag inte befinner sig i ett anställningsförhållande med ett avlönat arbete. Istället får de arbetsersättning och/eller förmåner som gratis lunch. Därmed hör de inte till metoden Arbete med stöd utan istället benämns detta som utlokaliserat arbete.

Jag har i min undersökning fått se att funktionshindrade sätter lika stort värde på sitt arbete som någon annan. De upplever att dagen blir mera meningsfull och bidrar till att de får träffa nya människor. Arbetet är motiverande och aktiverande och innebär att de har något att göra. De tjänar sina egna pengar och de har en större känsla av inkludering i samhället. De känner sig delaktiga i och med att de har ett arbete. Vissa för att de är en del av arbetsgemenskapen, andra för att de är

”som alla andra”. Samtidigt finns vetskapen om funktionshindret med i bakgrunden. Vissa orkar inte lika mycket som andra och vissa tycker inte att de har ett ”vanligt arbete”.

I undersökningen framkom också att funktionshindrade inte nödvändigtvis ser det arbete som de har idag vara det arbete som de ska ha resten av livet. De har drömyrken och -branscher som de vill arbeta inom i framtiden precis som många andra av oss. De strävar framåt och vill avancera både fysiskt och psykiskt för att uppnå dessa yrken. Det framkom också att respondenterna upplever att arbetet är en bidragande faktor till hur man upplever sin livssituation. Därmed har jag fått svar på mina frågeställningar.

För att kritiskt granska min undersökning och mina resultat kan sägas att ett större antal undersökningspersoner skulle ha gett ett mer tillförlitligt resultat, men i och med att jag använde mig av kvalitativa intervjuer som undersökningsmetod hade jag heller aldrig för avsikt att uppnå något generellt resultat med min undersökning. Tanken var att få en individcentrerad bild av hur arbetets och metoden Arbete med stöds betydelse kan upplevas för funktionshindrade arbetstagare. Jag var intresserad av att få höra de funktionshindrades åsikter och tankar, inte arbetskonsulenternas, arbetsgivarnas, anhörigas eller egenvårdarnas. På grund av det låga antalet respondenter är det inte möjligt för mig att dra några slutgiltiga slutsatser eller presentera slutgiltiga resultat. Jag kan bara visa just dessa funktionshindrades upplevelser. Fler respondenter kunde ha gett ett helt annat resultat.

Jag hittade respondenterna genom deras arbetskonsulenter. Några av arbetskonsulenterna är jag personligen bekant med sedan tidigare och några av dem har jag fått kontakt med genom att någon har föreslagit dem för mig och gett mig deras kontaktuppgifter. De har i sin tur tagit kontakt med respondenterna och fått tillstånd av dem att ge deras kontaktuppgifter till mig. Detta innebär att jag har använt mig av bekvämlighetsurval.

En styrka med min undersökning är att respondenterna är i olika ålder, av olika kön och har olika typer av arbeten. De har olika typer av funktionshinder av

psykisk och/eller fysisk natur. Alla handleds inte av samma arbetskonsulent. Respondenterna arbetar alla på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd, vissa fem dagar per vecka och vissa tre dagar per vecka. Därmed får undersökningen stor variation samtidigt som respondenterna har en hel del gemensamt.

Skrivandet av detta lärdomsprov har varit en krävande och lärorik process. Jag har fått en större inblick i arbetets betydelse för oss människor, i metoden Arbete med stöd och i funktionshindrades åsikter om att ha ett arbete. Trots litet antal respondenter anser jag att frågeställningarna har besvarats. Syftet med undersökningen var att ta reda på om funktionshindrade anser att ett arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd har haft en positiv inverkan på deras inkludering i samhället. Utifrån de svar som jag har fått fram i intervjuerna kan respondenterna intyga att så är fallet och att deras arbete har en positiv inverkan på mer än bara det. Alla anser de att arbetet berikar deras liv och att livet skulle vara mindre meningsfullt utan arbete.

Litteratur

Arbets- och näringsministeriet. *En arbetsgemenskap med mångfald*.
<http://www.tem.fi/index.phtml?l=sv&s=4061> (hämtat 29.10.2011).

Brusén, P. & Hydén, L-C. (red.) (2000). *Ett liv som andra. Livsvillkor för personer med funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur.

Euse – European Union of Supported Employment (2007).
<http://www.euse.org/history> (hämtat 26.9.2011).

Gotthard, L-E. (2007). *Utvecklingsstörning och andra funktionshinder*. Stockholm: Bonniers Utbildning AB.

Holme, I.M. & Solvang, K.B. (1991). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Høj Anvik, C., Olsen, T., Lien, L., Sollund, M. & Hansen, T.A. (2007). *Rekrutere og beholde personer med redusert funksjonsevne*. (Rapport nr 11). Bodø: Nordlandsforskning.

Ineland, J., Molin, M. & Sauer, L. (2009). *Utvecklingsstörning, samhälle och välfärd*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, R. & Sauer, L. (red.) (2007). *Funktionshinder, kultur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Londen, S. (2005). *Handbok i metoden Arbete med stöd*. Jakobstad: Optima samkommun.

Nirje, B. (2003). *Normaliseringsprincipen*. Lund: Studentlitteratur.

Sjöberg, M. (2002). *Arbetsliv och funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur.

Social- och hälsovårdsministeriet (2010). *Ett starkt underlag för delaktighet och jämlikhet. Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010-2015*.

Social- och hälsovårdsministeriet (2008). *Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008–2011*.

Söderman, L. & Nordlund, M. (2005). *Utvecklingsstörning/funktionshinder*. Stockholm: Liber.

Tideman, M. (red.) (2000). *Handikapp: synsätt, principer, perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Tideman, M. (red.) (2000). *Perspektiv på funktionshinder och handikapp*. Lund: Studentlitteratur.

Tøssebro, J. (red.) (2004). *Integrering och inkludering*. Lund: Studentlitteratur.

Vasa stad (2010). *Mot ett jämlikt och tillgängligt Vasa. Vasa stads handikappolitiska program för åren 2010 – 2013*.

Finlands författningssamling:

Finlands grundlag 11.7.1999/731.

Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda 23.6.1977/519.

Lag om stöd och service på grund av handikapp 3.4.1987/380.

KÅRKULLA SAMKOMMUN

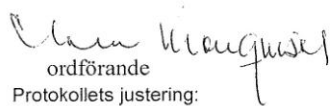
LEDARGRUPPEN

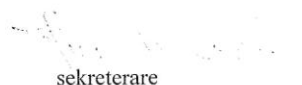
Protokoll 24/2011
3.10.2011
sid. 1

Sammanträdestid	3.10.2011
Sammanträdesplats	Kårkulla vårdhem
Beslutande	Clara Kronqvist-Sundström, ordf. Robert Paul

Föredragande och sekr.	Helena Lindström
------------------------	------------------

Paragrafer	532 - 554.
------------	------------


ordförande
Protokollets justering:


sekreterare



§ 534.

Anhållan om lov att utföra undersökning/Sara Eriksson

Sara Eriksson anhåller om lov att utföra undersökning med arbetsrubrik "Arbete och delaktighet – en undersökning om metoden Arbete med stöds inverkan på funktionshindrades delaktighet i samhället". Sökande studerar vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa med inriktning på social- och hälsovård. Undersökningen utförs som ett lärdomsprov och genomförs under hösten 2011. Syftet är att undersöka om funktionshindrade anser att arbete på den öppna arbetsmarknaden genom metoden Arbete med stöd har haft en positiv inverkan på deras inkluderande i samhället. Datainsamlingsmetoden består av kvalitativa forskningsintervjuer med 6 personer med funktionshinder av olika slag. Kårkullas andel i undersökningen skulle vara att hjälpa till med att hitta intervjupersoner.

Ledargruppen beslöt bevilja lov för undersökningen. Rekommenderas dock att frågeformuläret granskas ytterligare eftersom det är viktigt att frågorna är konkreta och lätta att förstå. Lämplig kontaktperson och handledare kan vara någon av Kårkullas arbetskonsulenter.

Distr.: Sara Eriksson

Protokollets signaturer



Hej!

Bilaga 2

Jag heter Sara Eriksson och är socionomstuderande vid Yrkeshögskolan Novia i Vasa. Min inriktning är handikappomsorg. Jag har nu inlett mitt sista studieår ska skriva ett lärdomsprov för att få min examen.

Jag har valt att göra en undersökning om hur personer med olika funktionshinder som arbetar inom metoden Arbetet med stöd tycker att deras arbete har hjälpt dem att känna sig delaktiga i samhället.

Jag vill få höra vad arbetstagarna tycker och tänker om sitt arbete och hur det är att arbeta genom Arbeta med stöd.

Kan Du tänka dig att delta i denna undersökning och berätta vad Du tycker om metoden Arbeta med stöd? Alla intervjupersoner kommer att vara helt anonyma, inga namn kommer att nämnas! Om Du vill veta mera får Du gärna ringa eller mejla mig!

Tack på förhand för Ditt samarbete!

Med vänliga hälsningar

Sara Eriksson tfn. 0466 800 994

1. Hur gammal är du?
2. Var arbetar du?
3. Vad gör du på arbetet?
4. Vad tycker du om att vara på arbetet?
5. Känns det viktigt för dig att ha ett arbete?
6. Vad tycker du om dina arbetskamrater?
7. Känner du dig delaktig i arbetsgruppen?
8. Vet du vad metoden Arbete med stöd innebär?
9. Tycker du att Arbete med stöd har hjälpt dig på något sätt?
10. Tycker du att du har fått hjälp och stöd av arbetskonsulenten?
11. Känner du dig delaktig i samhället?
12. Tycker du att ditt liv är bra som det är idag?
13. Hur tror du ditt liv blir i framtiden?